HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

1 august 2025 *

„Recurs – Măsuri restrictive adoptate având în vedere situația din Ucraina – Decizia 2014/145/PESC – Articolul 1 alineatul (1) *in fine* – Măsuri restrictive impuse unei persoane fizice asociate unei alte persoane fizice care este ea însăși supusă unor măsuri restrictive – Noțiunea de «asociere în cazul a două persoane unite printr-o legătură familială»”

În cauza C-703/23 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 16 noiembrie 2023,

Elena Petrovna Timchenko, cu domiciliul în Geneva (Elveția), reprezentată de S. Bonifassi, T. Bontinck și E. Fedorova, avocats,

recurentă,

celelalte părți din procedură fiind:

Consiliul Uniunii Europene, reprezentat de M.-C. Cadilhac și V. Piessevaux, în calitate de agenți,

pârât în primă instanță,

Comisia Europeană, reprezentată de M. Carpus-Carcea, C. Giolito și H. Krämer, în calitate de agenți,

intervenientă în primă instanță,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din doamna M. L. Arastey Sahún (raportoare), președintă de cameră, și domnii D. Gratsias, E. Regan, J. Passer și B. Smulders, judecători,

avocat general: doamna L. Medina,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

după ascultarea concluziilor avocatei generale în ședința din 10 aprilie 2025,

* Limba de procedură: franceza.

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin recursul formulat, recurenta solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 6 septembrie 2023, Timchenko/Consiliul (T-361/22, denumită în continuare „hotărârea atacată”, EU:T:2023:502), prin care acesta a respins acțiunea sa având ca obiect, în primul rând, anularea, pe de o parte, a Deciziei (PESC) 2022/582 a Consiliului din 8 aprilie 2022 de modificare a Deciziei 2014/145/PESC privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei (JO 2022, L 110, p. 55) și a Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2022/581 al Consiliului din 8 aprilie 2022 privind punerea în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 269/2014 privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei (JO 2022, L 110, p. 3) (denumite în continuare, împreună, „actele inițiale în litigiu”), precum și, pe de altă parte, a Deciziei (PESC) 2022/1530 a Consiliului din 14 septembrie 2022 de modificare a Deciziei 2014/145/PESC privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei (JO 2022, L 239, p. 149) și a Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2022/1529 al Consiliului din 14 septembrie 2022 privind punerea în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 269/2014 privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei (JO 2022, L 239, p. 1) (denumite în continuare, împreună, „actele de menținere în litigiu”), în măsura în care actele inițiale și cele de menținere ce fac obiectul litigiului (denumite în continuare, împreună, „actele în litigiu”) o privesc și, în al doilea rând, repararea prejudiciului moral pe care l-ar fi suferit ca urmare a adoptării actelor în litigiu.

Cadrul juridic și istoricul litigiului

2 Istoricul factual și juridic al cauzei este prezentat la punctele 2-16 din hotărârea atacată. În cadrul prezentei proceduri, acesta poate fi rezumat și completat după cum urmează.

Decizia 2014/145

3 În urma invadării Ucrainei de către forțele armate ale Federației Ruse la 24 februarie 2022, Consiliul Uniunii Europene a adoptat, la 25 februarie 2022, Decizia (PESC) 2022/329 de modificare a Deciziei 2014/145/PESC privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei (JO 2022, L 50, p. 1).

4 Articolul 1 alineatul (1) din Decizia 2014/145/PESC a Consiliului din 17 martie 2014 privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei (JO 2014, L 78, p. 16), astfel cum a fost modificată prin Decizia 2022/329 (denumită în continuare „Decizia 2014/145”), interzice intrarea pe teritoriul statelor membre sau tranzitarea acestuia de către persoanele fizice care îndeplinesc criteriile prevăzute printre altele la literele (a), (b) și (e) ale acestuia, în timp ce articolul 2 alineatul (1) din Decizia 2014/145 prevede înghețarea fondurilor și a resurselor economice ale persoanelor fizice care îndeplinesc criteriile prevăzute în special la literele (a), (d) și (g), aceste criterii fiind în esență identice cu cele prevăzute la literele (a), (b) și (e) ale articolului 1 alineatul (1) din această decizie. Pe de altă parte, articolul 1 alineatul (1) *in fine* și articolul 2 alineatul (1) *in fine* din decizia

menționată prevăd că astfel de măsuri restrictive pot fi impuse și în privința, printre altele, a persoanelor fizice asociate persoanelor fizice care fac ele însele obiectul unor măsuri restrictive în temeiul criteriilor sus-menționate.

5 Articolul 1 alineatul (1) din Decizia 2014/145 are următorul cuprins:

„(1) Statele membre iau măsurile necesare pentru a împiedica intrarea pe teritoriul lor sau tranzitarea acestuia de către:

(a) persoane fizice care sunt responsabile de acțiuni sau politici care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei sau stabilitatea ori securitatea în Ucraina, care sprijină sau pun în aplicare astfel de acțiuni sau politici sau care obstrucționează activitatea organizațiilor internaționale în Ucraina;

(b) persoane fizice care sprijină, cu resurse materiale sau financiare, factorii de decizie ruși care sunt responsabili de anexarea Crimeii sau de destabilizarea Ucrainei sau care beneficiază de pe urma acțiunilor acestora;

[…]

(e) oameni de afaceri importanți implicați în sectoare economice care îi oferă o sursă substanțială de venituri guvernului Federației Ruse, care este responsabil de anexarea Crimeii și de destabilizarea Ucrainei,

precum și de către persoane fizice asociate acestora, astfel cum figurează pe lista din anexă.”

Regulamentul nr. 269/2014

6 La 25 februarie 2022, Consiliul a adoptat Regulamentul (UE) 2022/330 de modificare a Regulamentului (UE) nr. 269/2014 privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei (JO 2022, L 51, p. 1).

7 În acest context, Consiliul a introdus, la articolul 3 alineatul (1) literele (a), (d), (g) și *in fine* din Regulamentul (UE) nr. 269/2014 privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei (JO 2014, L 78, p. 6), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul 2022/330 (denumit în continuare „Regulamentul nr. 269/2014”), aceleași criterii cu cele reproduse la punctul 5 din prezenta hotărâre.

Actele în litigiu

Actele inițiale în litigiu

8 La 8 aprilie 2022, având în vedere gravitatea situației din Ucraina, Consiliul a adoptat actele inițiale în litigiu. Considerentele (6) și (7) ale fiecăruia dintre aceste acte prevăd:

„(6) În concluziile sale din 24 martie 2022, Consiliul European a declarat că războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei încalcă grav dreptul internațional și provoacă pierderi de vieți omenești și rănirea civililor la o scară enormă, iar Uniunea [Europeană] rămâne în continuare pregătită să elimine lacunele și să vizeze eludările efective și potențiale ale măsurilor restrictive deja adoptate, precum și să acționeze rapid cu noi sancțiuni substanțiale coordonate împotriva Rusiei și a Belarusului, menite să obstrucționeze în mod eficace capacitatea Rusiei de a continua agresiunea.

(7) Având în vedere gravitatea situației, Consiliul consideră că este oportun să li se aplice măsuri restrictive oamenilor de afaceri importanți implicați în sectoare economice care furnizează o sursă substanțială de venituri, precum și persoanelor care oferă sprijin guvernului Federației Ruse sau obțin beneficii din partea acestuia și persoanelor fizice asociate persoanelor menționate, inclusiv membrilor de familie care beneficiază în mod nejustificat de pe urma lor.”

9 Pe de altă parte, prin actele menționate, numele recurentei a fost adăugat în lista anexată la Decizia 2014/145 și, respectiv, în lista din anexa I la Regulamentul nr. 269/2014, pentru următoarele motive:

„[Doamna] Elena [Petrovna] Timchenko este soția miliardarului Gennady Timchenko, inclus pe listă în temeiul [Deciziei 2014/145]. Participă la afacerile publice ale acestuia prin intermediul Fundației Timchenko. Obține astfel beneficii din partea [domnului] Gennady Timchenko, care este răspunzător pentru sprijinirea acțiunilor și politicilor care subminează integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei și pentru oferirea de sprijin financiar și material factorilor de decizie ruși responsabili de anexarea Crimeei și de destabilizarea Ucrainei și pentru faptul că beneficiază de pe urma acestora.”

Actele de menținere în litigiu

10 La 14 septembrie 2022, Consiliul a adoptat actele de menținere în litigiu pentru a prelungi măsurile restrictive adoptate împotriva recurentei. Aceste acte se întemeiază pe motive identice cu cele care figurează în actele inițiale în litigiu și reproduse la punctul precedent.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

11 Prin cererea introductivă din 17 iunie 2022, recurenta a solicitat Tribunalului anularea actelor în litigiu în măsura în care o privesc și repararea prejudiciului moral pe care pretindea că l-a suferit ca urmare a adoptării acestor acte. În cadrul acțiunii sale în anulare, ea susținea cu precădere că Consiliul a săvârșit o eroare de apreciere atunci când a considerat că aceasta era „asociată”, în

special în sensul articolului 1 alineatul (1) *in fine* din Decizia 2014/145 (denumit în continuare „criteriul asocierii”), soțului său, căruia i s-au impus măsuri restrictive în temeiul mai ales al articolului 1 alineatul (1) litera (a) din această decizie [denumit în continuare „criteriul (a)”].

12 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins printre altele, la punctele 67-85 din hotărârea atacată, motivul recurentei întemeiat pe o eroare de apreciere. Întrucât a apreciat, la punctele 74-76 din această hotărâre, că noțiunea de asociere vizează în special membrii aceleiași familii legați prin interese comune care depășesc relația de familie ce îi unește și că această definiție nu este repusă în discuție de considerentele (7) al actelor inițiale în litigiu, Tribunalul a constatat, la punctele 77 și 78 din hotărârea menționată, că recurenta, membră a consiliului de administrație al Fundației Timchenko, și soțul său erau fondatorii acesteia și aveau un rol activ în cadrul acesteia în măsura în care erau direct legați de activitățile sale operaționale și dispuneau de competențe substanțiale.

13 Din aceasta, Tribunalul a concluzionat, așadar, la punctul 79 din aceeași hotărâre, că Consiliul a putut considera fără nicio eroare de apreciere că recurenta era asociată, în cadrul fundației Timchenko, cu soțul său, care, astfel cum rezulta din Hotărârea din 6 septembrie 2023, Timchenko/Consiliul (T-252/22, EU:T:2023:496), îndeplinea el însuși criteriul (a), și, în consecință, a putut adopta măsuri restrictive în privința sa.

14 Tribunalul a înlăturat de asemenea, la punctul 82 din hotărârea atacată, argumentul recurentei potrivit căruia activitățile sale în cadrul fundației Timchenko nu aveau legătură cu invazia Ucrainei, pentru motivul că criteriul (a) nu prevedea stabilirea unei astfel de legături.

15 Întrucât a înlăturat și celelalte motive ale recurentei și a respins cererea sa de despăgubire, Tribunalul a respins acțiunea în totalitate.

Procedura în fața Curții și concluziile părților

16 Prin recursul formulat, recurenta solicită Curții:

– anularea hotărârii atacate;

– evocarea acțiunii pe fond și anularea actelor în litigiu în măsura în care o privesc și

– obligarea Consiliului la plata cheltuielilor de judecată efectuate în ambele proceduri.

17 Consiliul solicită Curții:

– respingerea recursului și

– obligarea recurentei la plata cheltuielilor de judecată.

18 Comisia Europeană solicită Curții:

– respingerea recursului și

– obligarea recurentei la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

19 Recurenta invocă trei motive în susținerea recursului său, primul fiind întemeiat pe o eroare de drept pe care Tribunalul ar fi săvârșit-o reținând o interpretare arbitrară și extensivă în mod abuziv a criteriului asocierii în legătură cu noțiunea de „interese comune”, al doilea fiind întemeiat pe o eroare de drept în interpretarea sintagmei „în mod nejustificat”, care figurează în cuprinsul considerentului (7) al Deciziei 2022/582, iar al treilea fiind întemeiat pe o eroare de drept în interpretarea acestui criteriu din perspectiva obiectivului urmărit prin măsurile restrictive, precum și pe încălcarea obligației de motivare.

Cu privire la primul motiv

Argumentația părților

20 Prin intermediul primului motiv, recurenta reproșează Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept în interpretarea criteriului asocierii, în măsura în care aceasta ar echivala cu a permite aplicarea acestui criteriu unor persoane fizice pentru simplul fapt al existenței unei legături familiale cu o persoană care face obiectul unor măsuri restrictive, în contradicție cu jurisprudența rezultată în special din Hotărârea din 13 martie 2012, Tay Za/Consiliul (C-376/10 P, EU:C:2012:138). Astfel, Tribunalul ar fi considerat, la punctele 74 și 76 din hotărârea atacată, că, atunci când o persoană fizică este membru al familiei unei persoane care este supusă unor asemenea măsuri, ar trebui să se stabilească existența obiectivă a unei „întrepătrunderi de interese comune” care nu ar trebui să se traducă în mod necesar printr-o activitate economică și nici să fie formalizate într-o structură juridică comună. Prin acești termeni vagi, Tribunalul ar fi urmărit să acopere foarte multe situații fără a identifica interese comune care depășesc simpla relație de familie și fără a preciza noțiunea de „întrepătrundere de interese comune”, cu încălcarea principiului securității juridice.

21 Deși recunoaște că este necesar să se ia în considerare contextul și împrejurările fiecărei spețe, recurenta consideră că Tribunalul ar fi trebuit să explice modul în care, prin natura, prin calitatea și prin cantitatea lor, astfel de interese comune depășesc simpla comunitate de interese inerentă oricărei relații de familie pentru a putea caracteriza existența obiectivă a unei asemenea întrepătrunderi. Or, în hotărârea atacată, Tribunalul ar fi concluzionat că recurenta era asociată soțului său, fără a identifica vreo legătură de afaceri sau diverse tipuri de interese comune, cum ar fi interese economice, legate de capital sau de altă natură, care să îi unească pe cei doi soți dincolo de relația lor de familie care îi unește. Recurenta precizează că, la punctele 77 și 78 din hotărârea atacată, Tribunalul s-ar fi limitat la a deduce o asociere între ea și soțul său din funcțiile și din competențele obișnuite legate de statutul de fondator al unei asociații caritabile, în timp ce interesul comun al soților de a desfășura o activitate caritabilă s-ar înscrie în cadrul relației lor de familie.

22 Consiliul consideră că recurenta urmărește să repună în discuție aprecierea elementelor de fapt efectuată de Tribunal la punctele 77 și 78 din hotărârea atacată. Or, cu excepția cazului unei denaturări, neinvocată în speță de recurentă, aprecierea faptelor și a elementelor de probă nu ar constitui o chestiune de drept supusă controlului Curții în procedura de recurs, astfel încât argumentele recurentei ar trebui, în această măsură, să fie declarate inadmisibile. În rest, Consiliul contestă argumentele recurentei pe fond.

23 Comisia contestă temeinicia argumentelor recurentei.

Aprecierea Curții

– *Cu privire la admisibilitate*

24 Trebuie amintit că, în temeiul articolului 256 TFUE și al articolului 58 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, recursul se limitează la chestiuni de drept. Tribunalul este singurul competent să constate și să aprecieze faptele pertinente, precum și să aprecieze elementele de probă. Aprecierea acestor fapte și elemente de probă nu constituie, așadar, cu excepția cazului denaturării lor, o chestiune de drept supusă ca atare controlului Curții în cadrul unui recurs (Hotărârea din 4 octombrie 2024, Ferriere Nord/Comisia, C-31/23 P, EU:C:2024:851, punctul 89 și jurisprudența citată). În schimb, Curtea este competentă, în temeiul articolului 256 TFUE, să exercite un control asupra calificării juridice a acestor fapte și asupra consecințelor juridice care au fost stabilite de Tribunal pe baza acestora (Hotărârea din 1 octombrie 2014, Consiliul/Alumina, C-393/13 P, EU:C:2014:2245, punctul 16 și jurisprudența citată).

25 În speță, Consiliul consideră că recurenta urmărește să repună în discuție, prin unele dintre argumentele sale, aprecierea elementelor de fapt și de probă efectuată de Tribunal la punctele 77 și 78 din hotărârea atacată.

26 Acest motiv de inadmisibilitate nu poate fi admis. Astfel, reiese cu claritate din recurs că, prin intermediul primului motiv, recurenta nu urmărește să repună în discuție constatările și aprecierile de fapt referitoare la asocierea sa cu soțul său, astfel cum au fost efectuate de Tribunal la punctele 77 și 78 din hotărârea atacată. Criticând aceste puncte, ea reproșează Tribunalului că a concluzionat, la punctul 79 din această hotărâre, în sensul existenței unei astfel de asocieri fără să fi identificat, cu încălcarea criteriilor pe care le stabilise totuși la punctele 74 și 76 din hotărârea menționată, interese comune care i-ar uni pe cei doi soți dincolo de relația lor de familie. În aceste condiții, argumentele recurentei privesc controlul calificării juridice a faptelor și consecințele juridice care au fost stabilite de Tribunal pe baza acestora, în sensul jurisprudenței amintite la punctul 24 din prezenta hotărâre. Prin urmare, primul motiv este admisibil în totalitate.

– *Cu privire la fond*

27 Prin intermediul primului motiv formulat, recurenta reproșează Tribunalului, în primul rând, că, la punctele 74 și 76 din hotărârea atacată, a reținut, cu încălcarea jurisprudenței rezultate în special din Hotărârea din 13 martie 2012, Tay Za/Consiliul (C-376/10 P, EU:C:2012:138), o interpretare a criteriului asocierii atât de extensivă încât acesta să poată fi aplicat unor persoane fizice pentru simplul fapt al existenței unei legături familiale cu o persoană care este ea însăși supusă unor măsuri restrictive. Aceasta consideră de asemenea că interpretarea extensivă reținută de Tribunal încalcă principiul securității juridice.

28 În speță, Tribunalul a considerat, la punctele 74 și 76 din hotărârea atacată, că noțiunea de asociere vizează printre altele persoane fizice sau juridice care sunt, de regulă, legate prin interese comune, fără a necesita însă o legătură prin intermediul unei activități economice. Astfel, această noțiune privește orice persoană fizică ce prezintă o legătură care depășește relația de familie care o unește cu o persoană supusă unor măsuri restrictive. Tribunalul a precizat de asemenea că, atunci când aceste persoane sunt legate printr-o relație de familie, trebuie să se stabilească existența obiectivă a unei întrepătrunderi de interese comune, care nu trebuie neapărat să fie formalizată într-o structură juridică creată în acest scop.

29 Această definiție nu echivalează cu a limita noțiunea de asociere la existența unei simple legături familiale. Interpretarea reținută de Tribunal implică astfel că trebuie să existe o relație între interesele comune care depășesc în mod obiectiv o asemenea legătură pentru ca membrii unei familii să poată fi considerați ca fiind „asociați”, în sensul criteriului asocierii.

30 Procedând astfel, Tribunalul a statuat că interesele comune ale unor astfel de membri trebuie să depășească simpla comunitate de interese inerentă oricărei relații de familie.

31 Din moment ce este suficient ca astfel de interese comune să depășească în mod obiectiv relația de familie care unește cele două persoane în cauză, nu este necesar, astfel cum a statuat în mod întemeiat Tribunalul și contrar celor afirmate de recurentă, ca aceste interese să se traducă printr-o activitate economică sau să fie formalizate într-o structură juridică.

32 Astfel, ținând seama de faptul că termenul „asociate”, care figurează printre altele la articolul 1 alineatul (1) *in fine* din Decizia 2014/145, este utilizat la modul general, fără nicio altă precizare sau contextualizare, și că, așa cum reiese în esență și din considerentele (6) și (7) ale fiecăruia dintre actele în litigiu, impunerea de măsuri restrictive unor persoane asociate altor persoane care sunt ele însele supuse unor asemenea măsuri urmărește să evite riscul eludării acestora (a se vedea prin analogie Hotărârea din 14 iunie 2018, Makhlouf/Consiliul, C-458/17 P, EU:C:2018:441, punctul 79, precum și Hotărârea din 1 octombrie 2020, Souruh/Consiliul, C-350/19 P, EU:C:2020:784, punctul 83), noțiunea de asociere trebuie să primească o interpretare largă, care, în consecință, nu poate fi limitată la asocierile care prezintă legături de afaceri sau legături economice ori legate de capital (a se vedea prin analogie Hotărârea din 11 noiembrie 2021, Bank Sepah, C-340/20, EU:C:2021:903, punctul 56).

33 Pe de altă parte, Tribunalul nu a încălcat principiul securității juridice atunci când a interpretat noțiunea de asociere în modul expus la punctul 28 din prezenta hotărâre. Astfel, trebuie amintit că acest principiu, care impune ca normele de drept să fie clare și precise și ca aplicarea lor să fie previzibilă pentru justițiabili, în special atunci când pot avea consecințe defavorabile, nu poate fi înțeles în sensul că impun legiuitorului sau instanței Uniunii, în cadrul unei norme pe care primul o adoptă, iar al doilea o interpretează, să menționeze diferitele ipoteze concrete în care o normă abstractă este susceptibilă să se aplice, în măsura în care toate aceste ipoteze nu pot fi stabilite în avans [a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 octombrie 2024, Lituania și alții/Parlamentul și Consiliul (Pachetul mobilitate), C-541/20-C-555/20, EU:C:2024:818, punctele 159 și 160, precum și jurisprudența citată].

34 Astfel cum a subliniat doamna avocată generală la punctul 55 din concluzii, Tribunalul a identificat, la punctele 74 și 76 din hotărârea atacată, așa cum reiese din cuprinsul punctului 28 din prezenta hotărâre, criterii suficient de clare și de precise în scopul aplicării acestei noțiuni în cazul a două persoane unite printr-o legătură familială, în condițiile în care nu i se impunea să menționeze în detaliu ipotezele în care noțiunea menționată se putea aplica ca urmare a faptului că, pe de o parte, aceasta trebuie să primească o interpretare largă și, pe de altă parte, după cum a arătat Tribunalul la punctul 74 din hotărârea atacată și după cum admite însăși recurenta în înscrisurile sale prezentate Curții, tipurile de relație pe care le poate acoperi depind „de contextele și de împrejurările în cauză”.

35 În al doilea rând, recurenta reproșează Tribunalului că, la punctul 79 din hotărârea atacată, a concluzionat că ea era asociată soțului său, deși, contrar celor indicate la punctele 74-76 din această hotărâre, acesta nu ar fi identificat, având în vedere constatările de fapt efectuate la punctele 77 și 78 din hotărârea menționată, existența obiectivă a unei „întrepătrunderi de interese comune” care i-ar uni pe cei doi soți dincolo de relația lor de familie.

36 În această privință, trebuie amintit că, în cadrul controlului legalității motivelor pe care se întemeiază decizia de includere sau de menținere a numelui unei persoane pe lista persoanelor care sunt supuse unor măsuri restrictive, efectivitatea controlului jurisdicțional garantat la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene impune ca instanța Uniunii să verifice, pe lângă caracterul suficient de precis și de concret al motivelor invocate, aspectul dacă aceste motive sau cel puțin unul dintre ele constituie în sine un temei suficient pentru susținerea deciziei respective. Pe de altă parte, instanța Uniunii este obligată să se asigure că aceasta din urmă, care are o aplicabilitate individuală pentru persoana în cauză, se întemeiază pe o bază factuală suficient de solidă. Aceasta presupune o verificare a faptelor invocate în expunerea de motive pe care se bazează decizia menționată, astfel încât controlul jurisdicțional să nu se limiteze la aprecierea verosimilității abstracte a motivelor invocate, ci să privească aspectul dacă acele motive sau cel puțin unul dintre ele, considerat suficient în sine pentru susținerea actelor menționate, sunt întemeiate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iulie 2013, Comisia și alții/Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P și C-595/10 P, EU:C:2013:518, punctele 118 și 119, Hotărârea din 28 noiembrie 2013, Consiliul/Manufacturing Support & Procurement Kala Naft, C-348/12 P, EU:C:2013:776, punctele 72 și 73, precum și jurisprudența citată, și Hotărârea din 19 decembrie 2018, Azarov/Consiliul, C-530/17 P, EU:C:2018:1031, punctul 22, precum și jurisprudența citată).

37 Așa cum reiese din cuprinsul punctului 47 din hotărârea atacată, necontestat în recurs, recurenta a fost supusă unor măsuri restrictive în temeiul criteriului asocierii, pentru motivul că, prin intermediul activității pe care o desfășura în cadrul fundației Timchenko, ea participa la afacerile publice ale soțului său, domnul Timchenko, și beneficia de pe urma acestora.

38 La punctele 77 și 78 din hotărârea atacată, Tribunalul a arătat că recurenta și soțul său au înființat Fundația Timchenko și sunt direct legați de activitățile operaționale pe care aceasta le desfășoară. Tribunalul a constatat de asemenea că rolul lor activ în cadrul acestei fundații este confirmat în special de funcțiile și de competențele pe care le exercită în cadrul acesteia. Prin urmare, nu se poate reproșa Tribunalului că s-a abținut să verifice dacă aceste elemente de fapt îndeplineau criteriile noțiunii de asociere stabilite la punctele 74-76 din hotărârea atacată.

39 În consecință, contrar celor susținute de recurentă, este necesar să se considere, așa cum a arătat doamna avocată generală la punctul 62 din concluzii, că, pentru a concluziona, la punctul 79 din hotărârea atacată, că recurenta era asociată soțului său în sensul criteriului asocierii, Tribunalul a putut considera în mod întemeiat că acești soți erau legați prin interese comune care depășesc simpla comunitate de interese inerentă oricărei relații de familie, fie ea și o relație maritală.

40 Având în vedere motivele care precedă, primul motiv trebuie înlăturat ca nefondat.

Cu privire la al doilea motiv

Argumentația părților

41 În cadrul celui de al doilea motiv, recurenta reproșează Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept atunci când a interpretat sintagma „în mod nejustificat” care figurează în considerentul (7) al Deciziei 2022/582. Astfel, prevăzând posibilitatea de a aplica criteriul asocierii membrilor de familie care obțin în mod nejustificat avantaje de la o persoană care este ea însăși supusă unor măsuri restrictive, legiuitorul Uniunii ar fi dorit, pentru a evita ca asemenea membri să fie supuși unor măsuri restrictive numai ca urmare a legăturii lor familiale, să impună demonstrarea unui avantaj necuvenit, cu alte cuvinte, a unui avantaj special de o anumită intensitate care să depășească o relație de familie normală.

42 Or, la punctul 76 din hotărârea atacată, Tribunalul ar fi interpretat sintagma „în mod nejustificat” în sensul că impune demonstrarea unui element moral imputabil membrului familiei respectiv, și anume faptul că trebuia să fie conștient că avantajul obținut provenea de la o persoană care îndeplinea unul dintre criteriile prevăzute pentru adoptarea de măsuri restrictive. Pe lângă faptul că ar fi imposibil să se dovedească lipsa unei astfel de conștientizări, recurenta consideră că interpretarea reținută de Tribunal nu este „rezonabilă”, în măsura în care acesta din urmă nu ar explica modul în care această conștientizare ar putea face în mod obiectiv nedatorate avantajele obținute dintr-o relație de familie. În plus, această interpretare ar echivala cu obligarea membrului de familie în cauză să stabilească *a priori* dacă persoana cu care este unită printr-o legătură familială îndeplinește criteriile de includere prevăzute într-un act precum Decizia 2014/145, ceea ce ar fi contrar principiului previzibilității.

43 Consiliul și Comisia contestă argumentele recurentei, admițând totodată, cu titlu subsidiar, că Tribunalul nu a reținut efectiv o interpretare corectă a sintagmei „în mod nejustificat”.

Aprecierea Curții

44 Prin intermediul celui de al doilea motiv, recurenta reproșează în esență Tribunalului că nu a interpretat în mod corect, la punctul 76 din hotărârea atacată, sintagma „în mod nejustificat” care figurează în considerentul (7) al Deciziei 2022/582, și anume unul dintre cele două acte inițiale în litigiu.

45 Considerentul (7) al Deciziei 2022/582, precum și, de altfel, considerentul (7) al Regulamentului de punere în aplicare 2022/581, care este al doilea dintre actele inițiale în litigiu, enunță că pot fi impuse măsuri restrictive persoanelor fizice asociate unor oameni de afaceri importanți implicați în sectoare economice care furnizează o sursă substanțială de venituri guvernului Federației Ruse și că aceste persoane fizice asociate pot include, astfel cum rezultă din expresia „inclusiv”, membri de familie care obțin „în mod nejustificat” beneficii din partea acestor oameni de afaceri.

46 La punctul 76 din hotărârea atacată, Tribunalul a declarat printre altele că, prin utilizarea locuțiunii adverbiale „în mod nejustificat”, legiuitorul Uniunii a dorit să evidențieze faptul că membrul de familie în cauză trebuia să fie conștient de faptul că avantajul obținut provenea de la o persoană care îndeplinește unul dintre criteriile ce justifică adoptarea unor măsuri restrictive.

47 În această privință, este necesar să se statueze, astfel cum recunosc în unanimitate părțile, că Tribunalul nu a interpretat în mod corect locuțiunea adverbială „în mod nejustificat” care figurează în cuprinsul considerentului (7) al actelor inițiale în litigiu.

48 Astfel, pe de o parte, din formularea acestor considerente (7) nu reiese că acel caracter nejustificat al avantajului ar trebui să depindă în mod necesar de un element intențional, și anume de faptul că membrul de familie în cauză era conștient de acesta.

49 Pe de altă parte, noțiunea de asociere nu poate corespunde și nici nu poate fi restrânsă numai la cazurile în care un membru al familiei obține avantaje de la o persoană care este supusă unor măsuri restrictive din cauza faptului că acest membru de familie este conștient că avantajul provine de la o persoană care îndeplinește unul sau mai multe criterii de includere. Astfel, ținând seama de faptul că impunerea unor măsuri restrictive în temeiul criteriului asocierii urmărește, așa cum reiese din cuprinsul punctului 32 din prezenta hotărâre, să evite riscurile de eludare, un asemenea obiectiv nu ar putea fi atins pe deplin și în mod eficient dacă ar trebui să se stabilească în mod sistematic în privința membrului de familie în cauză existența unei asemenea conștientizări. Prin urmare, interpretarea reținută de Tribunal cu privire la sintagma „în mod nejustificat” este contrară obiectivului urmărit de criteriul asocierii.

50 În aceste condiții, este necesar să se considere că considerentele (7) ale actelor inițiale în litigiu urmăresc să explice, cu titlu pur exemplificativ ca urmare a utilizării expresiei „inclusiv” și, prin urmare, fără a aduce atingere altor forme de asociere, noțiunea de asociere în cazul în care cele două persoane asociate sunt unite printr-o relație de familie. Aceste considerente (7) reflectă ideea că, așa cum s-a arătat la punctele 30 și 31 din prezenta hotărâre, o persoană fizică nu poate fi supusă unor asemenea măsuri atunci când nu este legată de persoane care sunt ele însele supuse unor astfel de măsuri prin interese comune ce depășesc în mod obiectiv relația de familie care le unește.

51 Eroarea de interpretare săvârșită de Tribunal în cuprinsul ultimei teze a punctului 76 din hotărârea atacată nu are totuși incidență asupra dispozitivului hotărârii atacate, care rămâne întemeiat pe alte motive de drept, astfel încât această hotărâre nu poate fi anulată (Hotărârea din 6 octombrie 2021, Prosegur Compañía de Seguridad/Comisia, C-55/19 P, EU:C:2021:797, punctul 106 și jurisprudența citată).

52 Astfel, interpretarea incorectă de către Tribunal a sintagmei „în mod nejustificat” nu repune în discuție interpretarea pe care acesta a reținut-o, la punctul 74 și în prima teză a punctului 76 din hotărârea atacată, cu privire la noțiunea de asociere în cazul membrilor aceleiași familii, această din urmă interpretare nefiind afectată de erori de drept, așa cum reiese din cuprinsul punctelor 29-32 din prezenta hotărâre.

53 Eroarea de interpretare a Tribunalului nu are incidență nici asupra aprecierii temeiniciei motivului pentru care recurenta a făcut obiectul unor măsuri restrictive. Într-adevăr, Tribunalul nu a examinat la vreun punct din hotărârea atacată dacă recurenta era conștientă că avantajul pe care îl putea obține din participarea sa la afacerile publice ale soțului său prin intermediul Fundației Timchenko provenea de la o persoană care îndeplinea unul dintre criteriile de includere prevăzute de Decizia 2014/145 și de Regulamentul nr. 269/2014.

54 În aceste condiții, al doilea motiv trebuie înlăturat ca nefondat.

Cu privire la al treilea motiv

Argumentația părților

55 Prin intermediul celui de al treilea motiv, recurenta susține că, la punctul 82 din hotărârea atacată, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept și a încălcat obligația de motivare care îi revine prin faptul că s-a limitat la a respinge argumentul său potrivit căruia activitățile sale în cadrul fundației Timchenko nu aveau nicio legătură cu invazia Ucrainei pentru motivul că criteriul (a), care a justificat adoptarea unor măsuri restrictive împotriva soțului său, nu prevedea stabilirea unei astfel de legături. Considerând că măsurile restrictive adoptate împotriva sa în temeiul criteriului asocierii trebuie să fie necesare pentru realizarea obiectivelor urmărite de regimul de măsuri restrictive instituit împotriva Federației Ruse, și anume să facă presiuni asupra guvernului Federației Ruse și să crească costul acțiunilor acestui stat menite să submineze integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei, recurenta apreciază că Tribunalul ar fi trebuit să explice la acest punct din hotărârea atacată în ce mod impunerea unor măsuri restrictive în privința sa permitea atingerea acestor obiective.

56 Consiliul și Comisia contestă argumentele recurentei, precizându-se că Consiliul consideră că, în măsura în care vizează proporționalitatea criteriului asocierii și a măsurilor restrictive adoptate în temeiul său, al treilea motiv este inadmisibil din moment ce recurenta declarase că renunță în fața Tribunalului la motivul întemeiat pe încălcarea principiului proporționalității.

Aprecierea Curții

57 Prin intermediul celui de al treilea motiv, recurenta reproșează în esență Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept și că a încălcat obligația de motivare care îi revine prin faptul că nu a verificat și nu a explicat, la punctul 82 din hotărârea atacată, dacă și în ce mod măsurile restrictive care i-au fost impuse permit atingerea obiectivelor urmărite de regimul de măsuri restrictive instituit împotriva Federației Ruse.

58 Cu titlu introductiv, este necesar să se sublinieze că recurenta confirmă în memoriul său în replică faptul că, prin intermediul acestui motiv, ea nu invocă o încălcare a principiului proporționalității, ci consideră că Tribunalul ar fi trebuit să verifice dacă, având în vedere interesele comune cu soțul său care depășeau relația de familie dintre ei, exista o legătură suficientă între ea și situația vizată de regimul de măsuri restrictive instituit împotriva Federației Ruse. În aceste condiții, nu este necesară pronunțarea cu privire la motivul de inadmisibilitate invocat de Consiliu.

59 Cu privire la fond, trebuie amintit că, la punctul 82 din hotărârea atacată, Tribunalul a înlăturat argumentul recurentei potrivit căruia activitățile acesteia din urmă în cadrul Fundației Timchenko nu au legătură cu invazia Ucrainei. În această privință, el a arătat că criteriul (a) prevăzut în special de Decizia 2014/145 nu prevedea stabilirea unei astfel de legături.

60 Procedând astfel, Tribunalul nici nu a săvârșit o eroare de drept, nici nu și-a încălcat obligația de motivare.

61 Astfel, în primul rând, așa cum Tribunalul, în mod întemeiat, a statuat în esență la punctul 82 din hotărârea atacată, nici criteriul (a), în temeiul căruia soțului recurentei i-au fost impuse măsuri restrictive, nici, pe de altă parte, criteriul asocierii, în temeiul căruia recurentei i-au fost impuse asemenea măsuri, nu prevăd că Consiliul ar fi obligat să demonstreze că activitățile recurentei au

o legătură cu acțiunile sau cu politicile de destabilizare desfășurate de Federația Rusă împotriva Ucrainei. Mai precis, criteriul asocierii depinde numai de existența unei legături între persoana în cauză și persoana cu care este asociată și care este ea însăși supusă unor măsuri restrictive în temeiul unui alt criteriu de includere.

62 Motivarea Tribunalului este de altfel conformă cu jurisprudența Curții potrivit căreia importanța obiectivelor urmărite de un act al Uniunii prin care se instituie un regim de măsuri restrictive este de natură să justifice consecințe negative, chiar considerabile, pentru anumiți operatori, inclusiv pentru cei care nu au nicio răspundere cu privire la situația care a condus la adoptarea măsurilor în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 septembrie 2008, Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia, C-402/05 P și C-415/05 P, EU:C:2008:461, punctele 361 și 362).

63 În al doilea rând, în aceste condiții, pentru a răspunde la argumentul recurentei potrivit căruia activitățile sale în cadrul fundației Timchenko nu aveau legătură cu invazia Ucrainei, Tribunalul nu avea nicidecum nevoie să examineze problema, distinctă, dacă măsurile restrictive care îi fuseseră impuse în temeiul criteriului asocierii permiteau atingerea obiectivelor urmărite de regimul de măsuri restrictive adoptat de Uniune împotriva Federației Ruse. În plus, este suficient să se amintească faptul că, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 32 din prezenta hotărâre, măsurile restrictive impuse unor persoane asociate precum recurenta urmăresc evitarea unui risc de eludare a măsurilor restrictive impuse cu titlu primar asociatului acestor persoane, astfel încât ar fi, în orice caz, irelevant să se verifice dacă măsurile restrictive adoptate împotriva recurentei permit de asemenea atingerea celorlalte obiective pe care acest regim le-ar urmări potrivit afirmațiilor acesteia rezumate la punctul 55 din prezenta hotărâre.

64 În consecință, și al treilea motiv trebuie înlăturat ca nefondat și, prin urmare, recursul trebuie respins în totalitate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

65 Potrivit articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată. Potrivit articolului 138 alineatul (1) din acest regulament de procedură, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acesta, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

66 Întrucât Consiliul și Comisia au solicitat obligarea recurentei la plata cheltuielilor de judecată, iar aceasta a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară și hotărăște:

1) Respinge recursul.

2) O obligă pe doamna Elena Petrovna Timchenko la plata cheltuielilor de judecată.

Semnături